

A. ÖMER TÜRKES

romanlar arasında

Kazanan yok

Ian McEwan, kendisine Booker Ödülü'nü kazandıran 'Amsterdam'da Düello' romanında iki eski dost arasındaki ölümcül bir çatışmanın hikâyesini anlatmış. Kara mizahla psikolojik gerilimin harmanlandığı hikâyenin geri planında McEwan ilkeleri, erdemleri ve orta sınıf ahlaki sorgulanıyor.

Çağdaş İngiliz edebiyatının yaşayan en önemli temsilcilerinden Ian McEwan, 1948 yılında doğdu. İngiliz edebiyatı eğitimi gördü. Yüksek lisansını yaparken romancı Malcolm Bradbury'den yaratıcı yazarlık dersleri aldı. Dersini iyi çalışmış olmalı; 1976'da yayımlanan ilk öykü kitabı 'First Love, Last Rites' (İlk Aşk, Son Törenler) ile Somerset Maugham Ödülü'ne değer görüldü. Üç kere aday gösterildiği Booker Ödülü'nü 1988'de 'Amsterdam'da Düello'yla kazandı. 1983 yılında 'Or Shall We Die?' adlı bir oratoryonun sözlerini yazdı. 2006'da 'Saturday' romanıyla James Tait Black Anı Ödülü'nü, 'On Chesil Beach' (Sahilde) adlı romanıyla İngiliz Kitap Ödülleri Yılın En İyi Kitabı ve Yılın En İyi Yazarı ödülleri kazandı.

Özellikle Molly'nin hayatına girmiş erkekler arasındaki iğneleyici diyaloglarla geçen törenin ardından Clive ve Vernon kendi hayatlarına geri dönecekler. Her ikisinin de çözmesi gereken çok önemli meseleler var. Hükümet tarafından gelecek binyıl için bir senfoni bestelemesi istenen Clive, zaman daraldığı için telaş içinde. Vernon ise tirajı dibe vuran gazeteyi -ve kendi pozisyonunu- kurtaracak çareler bulmak zorunda. Aradığı ayağına gelecek, Molly'nin kocası George, Dışişleri Bakanı'nun Molly tarafından çekilmiş 'ahlaksız' fotoğraflarını Vernon'a ulaştırarak. Vernon fotoğrafları yayımlamak konusunda heveslidir. Ne var ki konuyu Clive'a açtığında etik değerleri çiğnediğine yönelik bir eleştiriyi karşılaşır. Kaderin cilvesine bakın ki, kısa bir süre sonra Clive de işi nedeniyle benzer bir ahlaki seçim yapmak zorunda kalacaktır. Her ikisi de ne tür insanlar olduklarını ortaya koyacak seçimlerini yaparken, kendilerine hakikati hatırlatan diğerine karşı öfkeyi de biriktirmiştir. Bu andan sonra verecekleri kararlar kariyerlerini sonsuza kadar değiştirecek ve onlarca yıllık dostluklarını etkileyecektir.

İNSANIN DOĞAL DURUMU

Ian McEwan hemen her romanında genelde insani, özelde aile ilişkilerini, buradaki sahteliklere, gerilimlere, ihanetlere, bencilliklere yer verdi. 'Amsterdam'da Düello'da söz konusu

temalar eksiksiz olarak mevcut. Her ne kadar kara olsa bile mizah öğesini biraz daha belirgin kıldığı için 'Beton Bahçe' ya da 'Yabancı Kucak' kadar yurtçı ve rahatsız edici sayılmaz ama insanın kötülüğünü vurgulayan ahlaki tartışmalar onlara nazaran daha belirgin.

McEwan'ın romanlarında dehşet uyandıran felaket sahnelerine de alışkınız. 'Amsterdam'da Düello'da biraz daha serinkanlı olduğunu söyleyebilirim. Büsbütün yok değil ama; mesela Clive Linley'in tanık olduğu ama başını çevirdiği sahnede bir seri katile yer vermiş. Ancak bu kez yan yollara fazla sapsmadan ilerlemek istemiş. Şiddet kendisini hep hissetirmekle birlikte bu daha çok insani ilişkilerin doğasından kaynaklanıyor. 'Amsterdam'da Düello'da karakterlerinin günlük yaşamlarına, o yaşamları altüst eden ani sıvımlara odaklanmış McEwan; orta sınıftan eğitilmiş karakterlerin 'medeni' görünümünün altında her an kırılmaya hazır psikolojik fay hatlarıyla ve kırılmayı tetikleyen olaylarla ilgileniyor.

Hikâye Clive ve Vernon'u, onların başından geçen olayları ve ahlaki çatışmayı öne çıkarmakla birlikte, onların etrafındaki şahıslar da insani değerler açısından pek makbul sayılmazlar. Aslında herkes diğerlerinin içyüzünün farkında. Nitekim Molly'nin cenaze törenine katılanlara tiksintiyle bakacaktır Clive; "Nasıl da zenginlik içinde yüzüyorlardı, sözü geçer insanlardı, nere-

deyse on yedi yıldır küçümsedikleri bir hükümetin yönetiminde nasıl da köşeyi dönmüşlerdi. Kuşağımı anlatıyorum. Ne enerji, ne şans. Savaş sonrası dönemde devletin sütiyle beslenip büyümüş, sonra ana babalarının girişimci, masum zenginliğinden güç alarak yeni üniversiteler, parlak kapaklı kitaplar, rock'n roll'un Ogüst Devri ve gerçekleştirilebilir ideallerle yetişkinliğe ermişlerdi."

Anlaşılabileceği gibi, belli bir insan tipini, belli bir gelir seviyesine ve yaşam kalitesine sahip eğitilmiş orta üst sınıfa mensup insanları merceği altına almış McEwan. Hepsini de bencil, savaşçı ve ahlaki değerlerden yoksun. Bu durum en açık bir biçimde Dışişleri Bakanı'nın özel hayatının kamuoyuna servis edilme sürecinde sergileniyor. Kişisel çıkarların toplumsal çıkarlar gibi sunulması, her şeyin kamuoyunun sağduyusuna havale edilmesi ama o sağduyunun herkes tarafından kolaylıkla manipüle edilirdiği, haberin değerini satış rakamlarının belirlemesi, cinsiyetçi bakış açısı ve benzeri motiflerle McEwan, roman kahramanlarının krizini çağımız insanının genel krizine evriliyor.

Romanın en büyük başarısı söz konusu tartışmayı doğrudan dilsel bir tartışmaya, didaktik bir anlatıma indirgememesi. Tersine, her şey hikâyenin akışını ve gerilimini sağlayan olaylar içine işlenmiş. Hele ki Clint'in kırsal alanda yaptığı yürüyüş sırasında gördüklerine sırtını dönmüş bestesine yoğunlaştığı sahne, gerçekten heyecan verici ve baş döndürücü. Sanki bestenin ezgileri dokunuyor kulağımıza.

Kazandığı Booker Ödülü'ne rağmen 'Amsterdam'da Düello', McEwan'ın başyapıtı sayılmaz. Ama barındırdığı sorunsalları, kara mizahı, psikolojik gerilimi, yoğun anlatımı ve mükemmel kurgusuyla yazarmın yeteneğini sergileyen bir roman.

AMSTERDAM'DA DÜELLO
Ian McEwan
Çeviren: Ülkem Çorapçı
Yapı Kredi Yayınları, 2018
144 sayfa, 14 TL.

BİR ÖLÜMÜN ARDINDAN

Yaratıcı yazarlık atölyelerinde örnek gösterilecek cümlelerle başlayan hikâye; "Molly Lane'in iki eski sevgilisi, krematoryumun önünde, şubat soğuşuna arkalarını dönmüş, bekliyorlardı. Söylenecek her şey daha önce söylenmişti ama yinelediler. 'Başına gelenin ne olduğunu bile anlayamadı.' 'Anladığımda da iş isten geçmişti zaten.' 'Çok hızlı ilerledi'."

Molly Lane'in beklenmedik ölümünü öğrendik. Sıra karakterlerin ve aralarındaki ilişkinin işlenmesine geldi. Önce Molly Lane; "Kırk altı yaşında hâlâ kusursuz perende atabilen, Dışişleri Bakanı'm kendine aşık etmiş parlak zekâlı restoran eleştirmeni, cesur bahçıvan ve fotoğrafçı."

Krematoryumun önünde bekleyenlerden müzisyen/besteci Clive Linley Molly ile 68'de, ikisinin de öğrenci olduğu dönemde tanışmış. Diğer, bir gazetenin yayın yönetmenliğini yapan Vernon Halliday Paris'te, 74 yılında karşılaşmış bu çekici kadını. Aradan geçen yıllara rağmen ikisi de unutamamış Molly'yi. Şimdi ikisi de "Karısının üzerine titreyen, Molly'nin çok kötü davranmasına karşın herkesi şaşırtarak terk etmediği, o mutsuz, zengin yayıncı" kocası George'un dedikodusunu yapıyorlar. Ve tören başladığında Molly'nin son sevgilisi muhafazakar parti milletvekili ve İngiliz Dışişleri Bakanı Julian Garmony de çıkıyor sahneye.